

Kultur / **Bøger**

Tavshedens land

17.01.17

I Roy Jacobsens glimrende roman Hvidt hav lever folk på kanten af verden i Nordnorges øhav, fanget midt i 2. verdenskrig og grebet af umulig kærlighed

Henrik Torjusen

Arktis og det nordlige har en særlig mytologisk klang i Norge. Det er en del af det oprindelige Norge, hvor det barske landskab, den stærke kulde og de hårde livsbetingelser har skabt en særlig mennesketype, som kan overleve, hvor andre går til grunde. De er hårdere og mere autentiske end de blødsødne *søring*er i Oslo eller de trivelige bønder i det sydlige Norge.

Roy Jacobsen omfavner denne mytologi i sine to bøger om familien Barrøy, *De usynlige*, der udkom i 2013, og nu i *Hvidt hav*, som fortsætter historien om familiens udsatte liv på den lille ø Barrøy. Barrøy, som ligger direkte ud til Atlanterhavet, blotlagt for vejrets luner året rundt. Som navnesammenfaldet mellem familie og ø antyder, så er menneskene vokset sammen med geografien i en sådan grad, at de ikke føler sig hjemme andre steder. De er øen, øen er dem, og det er næsten ikke til at forklare for andre, som det beskrives i romanens let mytologiske sprog:

»Barrøy er et tavshedens land, de voksne forklarer ikke børnene, hvad de skal gøre, de viser dem det, og børnene efterligner dem, og drengene fra Finnmark er så godt som barrøyboere, et folk af få ord og stor visdom i hænder og fødder, mens Fredrik spørger, hvorfor han skal slå med en hammer på et minebor, spørgsmål, der ikke findes svar på, det skal bare gøres – sådan; så godt som ingenting lader sig udrette med bogstaver.«

Hvor *De usynlige* beskrev årene mellem 1913 og 1927, følger man i *Hvidt hav* Ingrid Barrøys kamp for at overleve tyskerne besættelse i 1944 og 1945. Hun er alene på øen, efter at resten af familien er flyttet væk – de fleste til Lofoten, hvor de tjener gode penge på fiskeri. Tvunget til at overleve arbejder hun på fastlandet, fordrevet fra øen af fattigdom og ensomhed.

Ingrid er i slutningen af 30'erne, har aldrig været forelsket og er blevet alt for tidligt voksen efter at hendes far døde, da hun var ganske ung. Men Ingrid er det nordmænd ville kalde *tøff*, altså sej, hårdfør, udholdende, og hun trodser tyskerne og flytter hjem til øen, hvor hun finder ligene af russiske krigsfanger, der stammer fra et forlist tysk fangeskib. En enkelt af russerne er endnu i live. Hårdt tilredt, får hun ham lappet sammen, og han ender med at blive hendes første møde med forelskelse, selvom de ikke taler samme sprog.

Kærlighedshistorien er fint og nænsomt beskrevet og får et godt modspil, da tyskerne kommer til øen, og russeren må flygte. Ingrid bliver afsløret i at have skjult ham og får tæsk, så hun må på hospitalet. Her må hun genfinde erindringerne af, hvad der egentlig skete – både med tyskerne og med hendes russiske kærlighed: for Ingrid er gravid.

På trods af sin tilstand, vil Ingrid hjem igen. Og de stærkeste scener i romanen er hendes hjemrejse til Barrøy med et norsk flygtningeskib. Mod slutningen af 2. verdenskrig iværksatte de tyske tropper den brændende jords taktik, da de var ved at tabe på Murmanskfronten til de russiske tropper. Hovedparten af

boligmassen og infrastrukturen blev brændt ned i Finnmark og Nord-Troms, og 60.000 blev tvangsforflyttet fra området.

Folk på skibet er traumatiserede, og der er mange forældreløse børn og unge mennesker, som Ingrid tager sig af. Og det er bogens mest problematiske del, for Ingrid er nemlig et decideret overmenneske, der kan overkomme at hjælpe flygtninge og forladte børn, pleje sin syge faster og passe gården og fiskeriet uden at lade sig gå på af sin graviditet. Nok lider hun af traumer og fortrængninger, men hun kan lægge dem alle til side, hvis hun må ro alene ud i en brandstorm for at skaffe mad eller irettesætte folk, der er racistiske over for samer eller kvæner – den finskættede befolkning i Nordnorge – og som hun så må hjælpe på egen hånd.

Portrættet af Ingrid i *Hvidt hav* har mistet lidt af den poetiske og inspirerende realisme, som gjorde *De usynlige* så dragende og fremmedartet og fremstillede øboerne uden den helt samme mytologiske overmenneskelighed. Nok var der lige lovlig meget inspiration fra Knut Hamsuns *Markens grøde* i *De usynlige* i måden den besang de autentiske menneskers direkte forbindelse med Jorden og Havet. *Hvidt hav* har samme dyrkelse af det oprindelige, men minder mere om Morten A. Strøksnes' essay *Havboka* fra 2015 om Nordnorge og hvalfangst, som på samme måde mytologiserer den særlige mennesketype, der lever langs kysten i nærheden af polarcirklen.

Mod slutningen af romanen bliver Barrøy befolket igen. Nye visioner opstår, der kan bringe stedet videre og ind i en ny tid, nu hvor Norge igen er frit. Den ydre ramme fungerer på denne måde også som en understregning af Ingrids indre kamp for at finde en måde at leve på i en verden, hvor øen mere og mere bliver en del af verden, og hvor den fattigdom, der ikke tidligere var synlig for øboerne selv, bliver tydeligere og tydeligere.

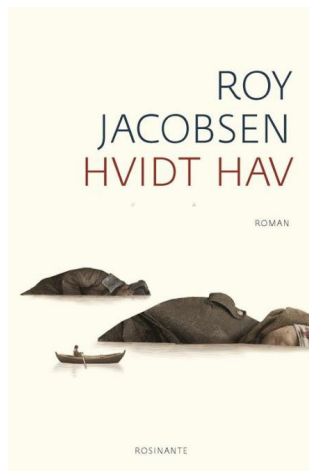
Grænsen mellem øen og den ydre verden bliver udvisket, som også hjemkomsten af et familiemedlem, der har boet i Oslo, antyder. Hun har sin søn med, der taler Oslo-dialekt, og dermed understreger hans fremmedhed. Han bliver først hårdfør og respekteret af de andre, da han lærer at tale Barrøy-dialekt, bruge værktøj, svømme i koldt vand, sejle og fiske.

Roy Jacobsens brug af dialekter er en umulig opgave for oversætteren Camilla Christensen, der ellers som i *De usynlige* formår med sin fine og lydhøre oversættelse at gengive Roy Jacobsens beskrivelser af øboernes perspektiv gennem deres særlige sprogverden, hvor det myldrer med specielle termer for behandlingen af fisk, for brugen af både og for havets og vejrets hurtige skift. Det er en svær opgave, som Camilla Christensen har løst glimrende.

Sammen med *De usynlige* har Roy Jacobsen i *Hvidt hav* tegnet et fascinerede portræt af, hvordan man kan leve på grænsen af det mulige. Hans beskrivelse af øboerne, der er fanget i brydningen mellem tradition, forankring og fornyelse, hæver bogen til noget særligt og kan give os blødsødne bymennesker et indblik i, hvorfor folk forbliver på en lille, undselig ø, pisket af havet og næsten glemt af Gud.

FAKTA

Roy Jacobsen (f. 1954), norsk forfatter. Flere af hans bøger er oversat til dansk, blandt andre Grænsen (2001), Frost (2004), Huggerne (2007), Marions slør (2008), Vidunderbarn (2010), Anger (2013) og De usynlige (2014). Roy Jacobsens har to gange været nomineret til Nordisk Råds Litteraturpris.

Hvidt Hav
Roy Jacobsen
224 sider, 249.95kr
Rosinante